

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بیماری کیست هیداتیک

• مقدمه:

- بیماری هیداتیک یکی از مهمترین و قدیمی ترین بیماری های مشترک انسان و دام است که اولین بار بعنوان « کیسه پر از آب» از آن یاد شده است . ارسطو و جالینوس در قرن اول میلادی و رازی در قرن ۹ به این بیماری اشاراتی داشته اند.
- بیماری کیست هیداتیک یک مشکل اقتصادی و بهداشتی برای کشور هایی است که بیماری بصورت بومی در آن جا وجود دارد . این بیماری در سراسر دنیا گزارش شده است ولی بالاترین نسبت آلودگی مربوط به منطقه مدیترانه که ایران یکی از کشور های آن می باشد.

ادامه :

دیده شده است که انگل در اکثر مناطق گرمسیری و نیمه گرمسیری کشور باعث ایجاد بیماری شده است . در لاتین هیداتیک به معنی (قطره آب) است و به سبب شباهت « کیست هیداتیک » به قطره آب که معمولاً کروی شکل است ، لذا به این نام نامگذاری شده است.

• نکته ها

- بر اساس اطلاعات موجود عمده ترین راه انتقال در آنها مصرف سبزیجات آلوده و نشستن دستها با آب و صابون بعد از پاک کردن سبزی و قبل از غذا خوردن می باشد .

- اهمیت بیماری :
- اهمیت این بیماری در این است که اولاً آلودگی بیشتر در دو عضو کبد و ریه که دو عضو حساس بدن هستند بوجود می آید. ثانیاً با وجود داروهای که تا حدودی بر روی بیماری موثرند هنوز تنها راه درمان « عمل جراحی » می باشند.
- بالاترین میزان شیوع مربوط به استان خراسان و کمترین میزان شیوع مربوط به استان هرمزگان می باشد. از نظر اقتصادی طبق برآوردی که شده است زیان مربوط به این بیماری در انسان و حیوان سالانه نزدیک به ۲ میلیارد ریال می باشد که در صورت ریشه کن شدن بیماری این مبلغ می تواند در سایر هزینه ها بکار گرفته شود.

- بر اساس آمار و اطلاعات - درصد آلودگی به کیست هیداتیک در دامهای ذبح شده، در گوسفند حدود ۱۰-۵ درصد در گاو و گوساله حدود ۲۰-۳۰ درصد در شتر حدود ۴۰-۲۰ درصد گزارش شده است. بیشترین اندامهای آلوده به کیست در دامهای ذبح شده را ریه و کبد حیوانات تشکیل می دهد.
- با توجه به میزان بالای آلودگی در دامها چنانچه در هنگام ذبح اندامهای آلوده در دسترس سگها قرار گیرد چرخه انتقال بیماری برقرار و سالیانه دهها نفر گرفتار این بیماری می گردند.
- ۲۰ تا ۵۰ درصد سگها آلوده به تنیا اکینوкок می باشند و افرادی که با سگها تماس مستقیم و بیشتری دارند حدود ۲۰-۱۵ بار بیشتر از سایر افراد به این بیماری مبتلا می گردد.

• علائم بیماری در انسان:

- بیماری در سگ هیچ علامت مشخصه ای معمولاً ندارد. علائم کیست در انسان بستگی به اندازه و محل جایگزینی آن دارد (حدود ۹۰% کیستهای ریه و کبد تشکیل می شود.) اگر بافت اطراف کیست نرم باشد کیست می تواند بزرگ و حتی به اندازه یک توپ فوتبال نیز برسد.
- کیست تشکیل شده در استخوان معمولاً کوچک و مایع داخلی آن کم می باشد و عمدتاً حفره میانی استخوان را مورد تهاجم قرار داده و باعث فرسودگی و شکستگی استخوان می گردد.
- در کیست های کبدی علائمی مثل بزرگی کبد ، قولنج کبدی و زردی دیده می شود.
- در کیست های ریه علائم مختلفی از جمله سرفه ، تنگی نفس ، دردهای قفسه سینه و خلط خونی دیده می شود.

- خوردن گوشت آلوده به کیست در انسان تولید بیماری نمی کند ولی خوردن آن توسط سگ و سگ سانان باعث ادامه چرخه انتقال بیماری می گردد.

- گاهی در اثر ضربه تصادفات و فشار زیاد کیست های داخل بدن پاره شده و علاوه بر شوک آنافیلاکتیک کیستهای ثانویه و جدید در بدن ایجاد می شود.

- بطور همزمان در يك فرد ممکن است يك یا چند کیست در اعضاء مختلف بدن تشکیل و معمولاً هیچ اندامی از هجوم این انگل در امان نمی باشد.

- سیر تکاملی و مرحله بیماریزایی
- در بند آخر کرم بالغ تعداد زیادی تخم وجود دارد که به همراه مدفوع سگ دفع می شود. تخم انگل بسیار کوچک و غیر قابل رویت است. تخمها در خاک مرطوب و سایه به مدت چند ماه به حیات خود ادامه می دهند . میزبانان واسط (گاو، گوسفند، انسان و ...) با خوردن تخمها آلوده می شوند. تخم ها دارای چند لایه و لایه هاز جنس کراتین و نسبت به تغییرات محیط بسیار مقاوم و می توانند در ۲ درجه سانتی گراد به مدت ۲ سال و در طبیعت بر حسب درجه حرارت و شرایط جوی بین ۳ تا ۸ ماه زنده بمانند. هر ۷ تا ۱۴ روز یکبار تخمها توسط سگ تولید و دفع می شود. تخمها بعد از خورده شدن توسط انسان یا دام در روده باز شده و جنین کوچکی از آن خارج شده که شش قلاب دارد.

- جنين قلابدار در مخاط روده نفوذ کرده و از طريق عروق خوني مي تواند به کليه نقاط بدن برود. جنين پس از توقف در اعضا مختلف بدن (کبد، کليه، ريه، مغز، استخوان، طحال و غيره) شروع به رشد مي کند و به شکل کيسه اي در مي آيد که به آن کيسه هيداتيک گویند. هر کيسه پر از مايع شفاف است که حاوي جنين يا لاروهاي متعدد مي باشد.

- کيسه ها به مرور رشد کرده و قطر آن به ۵ تا ۲۰ سانتي متر افزايش و گاهي حجم درون کيسه به ۲ ليتر نيز مي رسد در صورتي که کبد يا ريه يا عضو مبتلا به کيسه هيداتيک در گاو و يا گوسفند به نحوي مورد تغذيه

- حیوانات دیگر مانند سگ قرار گیرد، کیستها در داخل روده کوچک باز شده و جوانه های داخل کیست به جداره روده کوچک می چسبند و بالغ می شوند و سر انجام کرم بالغ با تولید تخم چرخه را در طبیعت ادامه می دهد.
- چرخه انتقال بیماری :
- ذبح غیر بهداشتی دام ، بیرون انداختن امعاء و احشاء آلوده به کیست و قرار گرفتن این اندامها در دسترس سگ و سانان
- خوردن کیستهای حاوی جنین توسط سگ و تبدیل آنها به کرمهای پهن نواری شکل در روده سگ
- رشد کرمها (تنیا اکینوкок) در روده سگ و دفع تخمها متعدد توسط مدفوع سگ در محیط.
- خوردن علوفه و آب آلوده به تخمهای دفع شده سگ توسط دامها(گوسفند، گاو، شتر ...)

- تبدیل تخمها به جنین ها ی مختلف و تبدیل جنینها به کیست هیداتیک در اندامهای مختلف دام
- مجدداً با ذبح غیر بهداشتی دام و بیرون انداختن امعاء و احشاء آلوده به کیست و قرار گرفتن این اندامها در دسترس چرخه انتقال بیماری تکرار می گردد.
- سیر تکامل عامل بیماری کیست هیداتیک:
- میزبان نهایی : میزبانی است که انگل دوران بلوغ یا مرحله تکثیر جنسی خود را در بدن آن موجود می گذراند.
- میزبان واسط : میزبانی است که انگل دوران قبل از بلوغ جنسی خود را در بدن آن موجود می گذراند.

- راههاي انتقال بيماري به انسان:
- تماس نزديك و مستقيم با سگ هاي آلوده .
- تماس مستقيم با مدفوع سگ هاي آلوده .
- مصرف آب، غذا و سبزيجات آلوده شده به مدفوع سگ
- دوره كمون بيماري: دوره كمون ممكن است بين ۵ تا ۲۰ سال طول مي كشد و بر حسب محل، نوع و شدت ضايعات علائم باليني فرق مي كند.

- کیست در مغز موجب اختلالات عصبی تاری دید ، لرزش و صرع می گردد.
- کیست در کلیه با سوزش ادرار و وجود خون در ادرار خودنمایی می کند.
- کیست قلبی ممکن است باعث تپش قلب ، تنگی نفس، اختلال عمل قلب گردد.
- در پاره ای از موارد به علت ضربه ممکن است کیست پاره شده و محتویات آن وارد خون شده و شوک ایجاد کند که خود موجب سقوط سریع فشار خون و مرگ بیمار می گردد.

• راه درمان بیماری در انسان :

- تنها راه درمان بیماری در انسان عمل جراحی و خارج کردن کیست از داخل بدن است که آن هم بایستی با ظرافت خاصی انجام شود زیرا اگر در هنگام جراحی مایع موجود در کیست ها و یا قطعاتی از آن در بدن پخش شود کیست های ثانویه و جدید ایجاد می گردد. گاهی به علت گسترش کیستها در اعضاء مختلف بدن و یا وجود کیست در منطقه حساس و خطرناک که دسترسی و عمل جراحی آن مشکل است از داروی آلبندازول جهت درمان استفاده می شود ضمناً بعد از عمل جراحی نیز برای حذف کامل کیستها از داروی فوق استفاده می گردد.

• پیشگیری و کنترل :

- بیماری کیست هیداتیک انتشار جهانی دارد و بطور کلی در مناطقی که شغل دامپروری رونق دارد و تماس نزدیکی بین گاو، گوسفند، انسان و سگ زیاد می باشد، از شیوع بیشتری برخوردار است. بنابراین در کنترل بیماری باید موارد زیر را مد نظر قرار داد:
- آموزش بهداشت : آگاه نمودن مردم در زمینه استفاده از سبزیجات به نحوی که سبزی باید کاملاً با مواد ضد عفونی کننده شسته و بعد مصرف گردد.
- کسانی که دارای سگ خانگی و گله هستند، می بایست تماس محدودی با آنها داشته باشند. (زیرا موی بدن آنها ممکن است به تخم انگل آلوده باشد.) نگهداری این حیوانات باید تحت نظر دامپزشک با معاینه دوره ای مرتب و استفاده از داروهای ضد انگل همراه باشد و از لمس کردن آنها نیز خودداری گردد .

- از کشتار حیوانات (گاو، گوسفند و بز) در خارج از کشتارگاه اکیداً خودداری شود و این کار باید در کشتارگاههای بهداشتی صورت پذیرد. ضمناً مردم در این خصوص همکاری لازم را باید معمول دارند و از خرید گوشت و فرآورده های دامی که معاینه نشده و مهر بهداشتی ندارند خودداری کنند. (در صورت کشتار غیر بهداشتی دام در روستاها و منازل باید امعاء و احشاء و قسمتهای آلوده به کیست را در گودالهای عمیق ریخته و همراه با آب و آهک دفن نمود و یا در آتش ریخته و کاملاً سوزاند تا بدین طریق سگها و گربه ها نتوانند به آن دسترسی پیدا نمایند.)
- بازرسی لاشه و اندام ها در موقع کشتار، ضبط و معدوم نمودن اندام های آلوده به کیست به نحوی که اندام آلوده از دسترس سگ دور نگه داشته شده و حتماً سوزانده و یا دفن بهداشتی گردند.

- ادامه :
- مبارزه با سگ هاي ولگرد شامل معدوم نمودن آنها از طرق مختلف و همچنين جمع آوري و دفن صحيح زباله نقش مهمي در کاهش جمعيت سگ ها و مبارزه با اين بيماري و ساير بيماري هايي كه از طريق سگ به انسان منتقل مي شود را خواهد داشت.
- آموزش به مردم در مورد اهميت شستشوي دستها با آب و صابون .

با تشکر از توجه شما

